

Warszawa, 17/10/2018 r.

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Adam Bodnar

V.7108.75.2018.KB

**Pan Zbigniew Ziobro
Minister Sprawiedliwości
Prokurator Generalny**

Al. Ujazdowskie 11
00-950 Warszawa

Szanowny Panie Ministrze

Do mojego Biura wpływają skargi obywateli (dalej: „Skarżący”), dotyczące nadsyłanych przez Syndyka SKOK „Skarbiec” w Piekarach Śląskich wezwań do opłacenia podwyższonych udziałów w Kasie. Analiza przedmiotowej sprawy skłoniła mnie do zasygnalizowania wątpliwości związanych z regulacjami prawnymi, które w ocenie Syndyka stanowią podstawę do takich działań. Dlatego pismem z dnia 13 czerwca 2018 r. zwróciłem się do Komisji Nadzoru Finansowego (dalej: „KNF”) o zajęcie stanowiska w sprawie.

Wskazałem, że z doniesień medialnych oraz skarg wpływających do mojego Biura wynika, iż Syndyk masy upadłości SKOK „Skarbiec” w Piekarach Śląskich przesyła członkom Kasy wezwania do uzupełnienia udziałów podwyższonych o **950%**. W dniu 30 czerwca 2015 r. Zebranie Przedstawicieli Członków SKOK „Skarbiec” w Piekarach Śląskich podjęło bowiem uchwałę, w której podwyższono wartość jednego udziału z kwoty 1 zł do kwoty 95 zł, co znalazło odzwierciedlenie w brzmieniu § 12 ust. 1 Statutu Kasy.

Zgodnie z § 12 ust. 5 Statutu Kasy, w przypadku podniesienia wysokości udziału członek Kasy zobowiązany jest do jego uzupełnienia nie później niż w terminie 30 dni licząc od dnia podjęcia uchwały o podniesieniu wysokości udziału.

Uchwał podjętych przez Walne Zgromadzenie nie doręcza się odrębnie członkom Kasy. Z tego względu wielu członków Kasy nie miało świadomości podjęcia uchwały przez Zebranie Przedstawicieli Członków SKOK „Skarbiec” w Piekarach Śląskich. Mimo iż konsekwencją nieuzupełnienia udziałów w terminie mogło być wykreślenie z rejestru członków (§ 12 ust. 6 Statutu Kasy) o konieczności uzupełnienia udziałów poinformowano

członków po prawie 3 latach od dnia podjęcia uchwały. Jako podstawę tego żądania wskazano przepis art. 135 ustawy z dnia 16 września 1982 r. - Prawo spółdzielcze (Dz. U. z 2018 r. poz. 1285, dalej: „P.s.”), zgodnie z którym, po ogłoszeniu upadłości członkowie spółdzielni, na żądanie syndyka upadłości, niezwłocznie uiszczają niewpłaconą jeszcze część udziału. Jak wskazał Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 10 czerwca 1998 r. (sygn. akt III CZP 18/98), regulacja zawarta w art. 135 P.s. jest konsekwencją wszczęcia postępowania upadłościowego, które zmierza do zwiększenia funduszu udziałowego przez zrealizowanie wszystkich aktywów spółdzielni, aby mogła się wywiązać ze swoich zobowiązań wobec wierzycieli w najszerszym zakresie. Spółdzielnia, jako osoba prawna, ponosi wobec tych wierzycieli odpowiedzialność całym swoim majątkiem, w tym także funduszem udziałowym, którego utworzenie należy do obowiązków członków. Realizacji tego celu mają służyć unormowania art. 19 § 2 i art. 28 P.s. Zgodnie bowiem z art. 19 § 2 P.s., członek spółdzielni uczestniczy w pokrywaniu jej strat **do wysokości zadeklarowanych udziałów**. Stosownie natomiast do art. 26 ust. 3 ustawy z dnia 5 listopada 2009 r. o spółdzielczych kasach oszczędnościowo – kredytowych (Dz. U. z 2017 r., poz. 2065, z późn. zm., dalej: „u.s.k.o.k.”), odpowiedzialność członków kas za straty powstałe w kasie może zostać podwyższona w statucie kasy do podwójnej **wysokości wpłaconych udziałów**. Odpowiedzialność ta stanowi wyjątek od reguły wynikającej z art. 19 § 2 P.s. w zw. z art. 2 u.s.k.o.k., który zakłada, że członek spółdzielni uczestniczy w pokrywaniu strat do wysokości zadeklarowanych udziałów.

Zestawiając w/w przepisy P.s. z regulacjami u.s.k.o.k. należy zauważyć, że kryteria odpowiedzialności członków za straty kasy zostały uregulowane w odmienny sposób, w art. 26 ust. 3 u.s.k.o.k. odpowiedzialność została powiązana z udziałami wpłaconymi (wniesionymi), a w P.s. z udziałami zadeklarowanymi. Wprawdzie przepis art. 13 u.s.k.o.k. nakazuje członkowi kasy posiadać co najmniej jeden zadeklarowany i wpłacony udział, ale nie wyjaśnia pojęcia (zadeklarowanego i wpłaconego) udziału. Nie ulega jednak wątpliwości, że z chwilą wniesienia przez członka wpłaty za udział staje się ona wartością ujętą w bilansie kasy – udziałem wniesionym. Jest on więc tworzony przede wszystkim na podstawie wniesionych przez członka do kasy wpłat, wyjątkowo przez nadwyżkę bilansową (art. 26 ust. 1 u.s.k.o.k.), a pomniejszany – przez straty pokrywane z niego (art. 26 ust. 2 u.s.k.o.k.).

Udział zadeklarowany¹ wyraża natomiast potencjalną, górną wysokość finansowego uczestnictwa członka w kasie. Jest on wielkością liczbową, wyrażoną kwotą pieniężną w statucie o stałej, niezależnej od wyników finansowych spółdzielni wysokości. Pojęcia „udział zadeklarowany” i „udział wpłacony” nie są zatem tożsame. Z tego względu powziąłem wątpliwości dotyczące zakresu odpowiedzialności członków spółdzielczych kas oszczędnościowo – kredytowych po ogłoszeniu upadłości, tj. - **czy z uwagi na w/w**

¹ Spółdzielcze kasy oszczędnościowo-kredytowe Herbet 2014, wyd. 1/Zakrzewski

regulacje odpowiadają oni do wysokości wpłaconych, czy też zadeklarowanych udziałów?

Odnosząc się natomiast do możliwości zmiany wysokości udziału, co wiąże się z koniecznością jego uzupełnienia przez członka Kasy, to należy zauważyć, że jego podwyższenie o 950% podjęte w uchwale z dnia 30 czerwca 2015 r. jest dużym zaskoczeniem dla członków SKOK „Skarbiec” w Piekarach Śląskich. Wielu z nich dowiedziało się o tym obowiązku z wezwań przesyłanych przez Syndyka, po prawie 3 latach od dnia podjęcia uchwały.

Jeżeli członek Kasy zadeklarował 5 udziałów wynoszących 1 zł, to przy zmianie wysokości udziału do 95 zł obciążenie finansowe związane z obowiązkiem jego uzupełnienia jest znaczące i wynosi 475 zł. W tym miejscu należy zauważyć, że brak jest regulacji, które przewidują jakiegokolwiek ograniczenia w możliwości podwyższania wysokości minimalnego udziału przez Walne Zgromadzenie Członków Kasy.

Ponadto, brak obowiązku powiadamiania członków Kasy o podwyższeniu minimalnej wysokości udziałów utrudnia członkom Kasy możliwość wytoczenia powództwa o uchylenie uchwały, jeżeli w ich ocenie była ona sprzeczna z postanowieniami Statutu bądź dobrymi obyczajami lub godziła w interesy kasy albo miała na celu pokrzywdzenie jej członka (art. 42 § 6 P.s. w zw. z art. 2 u.s.k.o.k.). Wytoczenie powództwa możliwe jest bowiem w terminie 6 tygodni od dnia odbycia zgromadzenia, jeżeli zaś powództwo wnosi członek nieobecny na walnym zgromadzeniu na skutek jego wadliwego zwołania - w ciągu 6 tygodni od dnia powzięcia wiadomości przez tego członka o uchwale, nie później jednak niż przed upływem roku od dnia odbycia walnego zgromadzenia.

Jak wskazałem wyżej, wielu członków Kasy dowiedziało się o podwyższeniu wysokości udziału dopiero z wezwań Syndyka. Niezrozumiałe jest zatem, dlaczego Kasa, obowiązana do dbania o swoje bezpieczeństwo ekonomiczne, nie wystąpiła wcześniej do swoich członków (jeszcze przed ogłoszeniem upadłości) z wezwaniem do uzupełnienia udziałów.

W odczuciu Skarżących działania podejmowane przez Syndyka wobec członków Kasy są nieuprawnione i naruszają zasady współzycia społecznego, a wielu członków Kasy z uwagi na trudną sytuację finansową nie jest w stanie uzupełnić udziałów podwyższonych o 950%.

Biorąc pod uwagę powyższe oraz fakt, że członkowie SKOK „Skarbiec” w Piekarach Śląskich są kolejną grupą obywateli (wcześniej w moim Biurze badana była sprawa SKOK Wołomin), którzy zwracają się do mnie z prośbą o interwencję, za niepokojące należy uznać problemy finansowe, z jakimi borykają spółdzielcze kasy oszczędnościowo – kredytowe, co ma bezpośredni wpływ na sytuację ich członków. Obowiązujące obecnie regulacje prawne mogą bowiem w niewystarczający sposób chronić klientów podmiotów rynku finansowego, jakimi są spółdzielcze kasy oszczędnościowo – kredytowe.

W odpowiedzi na moje wystąpienie, Dyrektor Departamentu Spółdzielczych Kas Oszczędnościowo – Kredytowych i Instytucji Płatniczych w KNF poinformował, że w świetle obowiązujących przepisów, KNF nie jest organem posiadającym uprawnienia ustawowe, które umożliwiałyby sprawowanie nadzoru nad działalnością syndyków oraz formułowanie stanowisk odnośnie do możliwości egzekwowania i ustalania wysokości roszczeń, które w przypadku odzyskania wynikających z nich wierzytelności wejdą do masy upadłości i będą służyły zaspokojeniu wierzycieli upadłej kasy w ramach postępowania upadłościowego. Wskazano również, że ogłoszenie w dniu 29 września 2016 r. upadłości SKOK „Skarbiec” oraz wyłączenie możliwości prowadzenia działalności finansowej na podstawie art. 441a ust. 4 w związku z art. 434 ustawy Prawo upadłościowe (Dz. U. z 2017 r. poz. 2344 ze zm.), po uprzednim zawieszeniu działalności tej kasy na podstawie art. 74k ust. 1 u.s.k.o.k., pozbawiło SKOK „Skarbiec” możliwości prowadzenia działalności określonej w art. 3 ust. 1 i 1 a u.s.k.o.k., co oznacza, że również nadzór KNF nad tym podmiotem podlegał adekwatnemu ograniczeniu, albo wręcz wyłączeniu. Co do zasady KNF zachowała jedynie ściśle określone uprawnienia wskazane w przepisach ustawy Prawo upadłościowe, dotyczące głównie otrzymywania od syndyka sprawozdawczości upadłej kasy i opiniowania niektórych działań podejmowanych przez organy i podmioty postępowania upadłościowego.

Z uwagi na wskazane wyżej przyczyny, KNF nie rozstrzygnął jednoznacznie podnoszonych przeze mnie wątpliwości, pozostają one zatem nadal aktualne.

Pragnę jednocześnie zauważyć, że zgodnie z art. 4 u.s.k.o.k. do stosunków zobowiązaniowych pomiędzy kasami a ich członkami, o których mowa w art. 3 ust. 1 i 1a, stosuje się przepisy ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz. U. z 2017 r. poz. 229, 1089 i 1132) w zakresie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów. Z tego względu należy mieć również na uwadze wyrażoną w art. 76 Konstytucji RP zasadę ochrony praw konsumentów przed działaniami zagrażającymi ich zdrowiu, prywatności i bezpieczeństwu oraz przed nieuczciwymi praktykami rynkowymi. Przepis ten stanowi podstawę do wskazania, że obowiązki ochronne spoczywające na władzach publicznych obejmują konieczność zapewnienia określonych, minimalnych gwarancji ustawowych wszelkim podmiotom, w szczególności osobom fizycznym, które, jakkolwiek ich stosunki kształtowane są na zasadzie autonomii woli, to jednak zajmują słabszą pozycję, przede wszystkim, choć nie wyłącznie, ekonomiczną w ramach ich relacji z profesjonalnymi uczestnikami gry rynkowej.

Ponadto, europejska koncepcja ochrony konsumenta opiera się zwiększeniu wiedzy i zakresu dostępnych informacji, a przez to umożliwieniu rzeczywiście wolnego i swobodnego własnego działania przy dokonywaniu wyborów konsumpcyjnych (wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 17 lipca 2013 r., sygn. akt K 42/02).

Odnosząc powyższe do przedstawionej sprawy, należy zauważyć, że brak obowiązku informowania członków SKOK o podwyższeniu udziałów uniemożliwił podjęcie przez nich odpowiednich kroków prawnych w celu ewentualnych zakwestionowania uchwały Zebrania Przedstawicieli Członków SKOK „Skarbiec” w Piekarach Śląskich z dnia 30 czerwca 2015 r. Nie ulega bowiem wątpliwości, że członkowie spółdzielczych kas oszczędnościowo – kredytowych zajmują słabszą pozycję w relacji z Kasą. Dlatego w mojej ocenie obowiązujące regulacje nie zapewniają minimalnych gwarancji tym osobom, przez co możliwość kształtowania treści łączących ich stosunków zobowiązaniowych z Kasą została ograniczona w sposób, który budzi wątpliwości natury konstytucyjnej.

W związku z powyższym, zwracam się do Pana Ministra z uprzejmą prośbą - stosownie do przepisu art. 13 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz. U. z 2017 r. poz. 958, z późn. zm.) – o zajęcie stanowiska w przedstawionej sprawie, a w szczególności o poinformowanie, czy resort dostrzega konieczność wprowadzenia odpowiednich zmian legislacyjnych w tym zakresie.

Z wyrazami szacunku

(podpis na oryginale)